

ΚΘΑ II – Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης

Ενότητα 7: Εκπαίδευση και οικονομία-Εκπαίδευση και
οικονομική ανάπτυξη

Κωνσταντίνος Μπίκος
Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 1/17

Παιδαγωγική συζήτηση στο τέλος της δεκαετίας του 1950, με την επικράτηση της άποψης ότι τα παραγόμενα μέσω της εκπαίδευσης προσόντα, γνώσεις και δεξιότητες των ατόμων αποτελούν έναν σημαντικό **οικονομικό παράγοντα**, ο οποίος μπορεί αναλόγως να προωθήσει ή να εμποδίσει την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 2/17

Το πρόβλημα της σχέσης ανάμεσα στην **εκπαίδευση** και στην **οικονομική ανάπτυξη** κατέλαβε κεντρική θέση στο πλαίσιο της δημόσιας συζήτησης, στην πορεία των μεγάλων εκπαιδευτικών αλλαγών που συντελέστηκαν μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στις ανεπτυγμένες δυτικές χώρες.

Στο επίκεντρο της νέας θεωρητικής οπτικής πρόβαλε το πρόβλημα της **αντιστοιχίας** των **προσόντων** που παράγει το εκπαιδευτικό σύστημα προς τις **ανάγκες** της **οικονομίας και κοινωνίας**.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 3/17

Στη διαδικασία της σχολικής αγωγής και μάθησης αποκτώνται από τους μαθητές **γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες και στάσεις**, οι οποίες αποδεικνύονται σε **διαφορετικό βαθμό χρήσιμες** στη μετέπειτα ενεργό ζωή του ενηλίκου.

Ανάλογα με το βαθμό της χρησιμότητάς τους αποτελούν **εφόδια ή εμπόδια** στις επαγγελματικές και κοινωνικές επιδιώξεις του. Μια καλή εκπαίδευση που προετοιμάζει θετικά αποτελεί ένα σημαντικό εφόδιο για την κοινωνική και οικονομική άνοδο.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 4/17

Αντίθετα, μια ακατάλληλη σε σχέση με τις απαιτήσεις της κοινωνίας και οικονομίας εκπαίδευση **δυσκολεύει** την πορεία του ατόμου και δεν εξυπηρετεί την κοινωνική του άνοδο.

Επιπλέον, η ακατάλληλη εκπαίδευση αποτελεί και από την πλευρά της κοινωνίας **σπατάλη των πόρων** που αναλώθηκαν στην παροχή μιας τέτοιας εκπαίδευσης.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 5/17

Η δημόσια συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι η εκπαίδευση έχει οπωσδήποτε οικονομικό κόστος, επέβαλε ως δικαιολογημένη την εφαρμογή και στην εκπαίδευση των οικονομικών κατηγοριών του κόστους και του οφέλους, που ισχύουν για κάθε δαπάνη ιδιωτικών ή δημόσιων πόρων.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 6/17

Ερώτημα: πώς μπορεί να μεγιστοποιηθεί το εκπαιδευτικό αποτέλεσμα που είναι δυνατόν να παραχθεί με την ίδια οικονομική δαπάνη, δεδομένου ότι οι δημόσιοι πόροι είναι πάντα περιορισμένοι.

Η σχέση **οικονομικών δαπανών** προς την **ποιότητα της εκπαίδευσης** αποτέλεσε στην παραπέρα πορεία ένα σημαντικό θέμα που απασχόλησε την έρευνα.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 7/17

Η ανάπτυξη από τη δεκαετία του 1950 και μετά της νέας θεματικής των σχέσεων οικονομίας και εκπαίδευσης έδωσε ώθηση στη συγκρότηση ενός νέου διεπιστημονικού κλάδου, της **Οικονομικής της Εκπαίδευσης**.

Στο χώρο της Οικονομικής της Εκπαίδευσης διατυπώθηκαν νέες θεωρητικές προσεγγίσεις για τη **μέτρηση και εξήγηση της συμβολής** της εκπαίδευσης στην **οικονομική ανάπτυξη** και δομήθηκαν **μοντέλα προγραμματισμού των αναγκών** της οικονομίας σε ειδικευμένο προσωπικό.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 8/17

Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου (human capital approach – Hegelheimer): οι ενσωματωμένες στο εργατικό δυναμικό μιας χώρας γνώσεις, μετρούμενες με βάση τα τυπικά εκπαιδευτικά προσόντα ή με το συνολικό κόστος μιας συγκεκριμένης εκπαίδευσης, ορισμένης χρονικής διάρκειας, πολλαπλασιαζόμενο με τον αριθμό των ατόμων που έχουν λάβει αυτή την εκπαίδευση.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 9/17

Οι ερευνητικές αναζητήσεις στηρίχτηκαν στην παρατήρηση ότι οικονομίες που είχαν παρόμοιους δείκτες ως προς τα **κεφάλαια** και την **εργασία** παρουσίαζαν διαφορετικούς **ρυθμούς ανάπτυξης**. Αναζητήθηκε λοιπόν η εξήγηση αυτής της διαφοράς στον παράγοντα των «ανθρώπινων πόρων» και ειδικότερα στο **επίπεδο ή την ποιότητα εκπαίδευσης**.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 10/17

Έγινε βέβαια γρήγορα σαφές, ότι **μεγαλύτερες εκπαιδευτικές δαπάνες δεν συμβάλλουν αυτόματα στην αύξηση** της παραγωγής, αλλά ότι η οικονομική αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από πολλούς άλλους παράγοντες, όπως το **περιεχόμενο της εκπαίδευσης**, η δομή του εκπαιδευτικού συστήματος, και, από την άλλη πλευρά, από την ύπαρξη **αντίστοιχης ζήτησης για τα προσόντα και τις ειδικεύσεις** που παράγει το εκπαιδευτικό σύστημα σε μια δεδομένη χρονική περίοδο.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 11/17

«Φθίνον οριακό όφελος» των επενδύσεων στην εκπαίδευση. Αυτό σημαίνει ότι σε **λιγότερο ανεπτυγμένες** χώρες με υψηλά ποσοστά αναλφαβητισμού, η μείωση του αναλφαβητισμού με οικονομικές επενδύσεις στην εκπαίδευση παράγει **πολύ μεγάλα αποτελέσματα**.

Αντίθετα, σε **ανεπτυγμένες χώρες με υψηλά επίπεδα εκπαίδευσης**, κάθε επιπλέον βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης παράγει ένα **συγκριτικά μικρότερο αποτέλεσμα**. Με άλλα λόγια, η μείωση του αναλφαβητισμού ασκεί μία συγκριτικά πολύ μεγαλύτερη θετική επίδραση σε μια λιγότερο ανεπτυγμένη χώρα.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 12/17

Η θεωρία της αναλογικής απόδοσης των επενδύσεων στην εκπαίδευση (rate of return approach).

Αφετηρία αυτής της προσέγγισης είναι η διαπίστωση ότι **άτομα με περισσότερη εκπαίδευση επιτυγχάνουν κατά μέσο όρο υψηλότερα εισοδήματα** από ό,τι άτομα με χαμηλότερη εκπαίδευση.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 13/17

Η μέθοδος που χρησιμοποιεί η θεωρία της αναλογικής απόδοσης είναι «η σύγκριση του μέσου δια βίου εισοδήματος ατόμων με ‘περισσότερη’ εκπαίδευση με τα αντίστοιχα εισοδήματα ατόμων με ‘λιγότερη’ εκπαίδευση. Η διαφορά των δια βίου εισοδημάτων αυτών των κατηγοριών ατόμων μπορεί κατόπιν να εκφραστεί ως **ετήσια ποσοστιαία απόδοση των εκπαιδευτικών δαπανών** που αναλώθηκαν».

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 14/17

Μικροοικονομικό επίπεδο: το κόστος που κατέβαλαν ιδιωτικώς τα άτομα για να λάβουν μια εκπαίδευση και ποια είναι η απόδοση αυτών των δαπανών τους μετά την αφαίρεση των φόρων.

Μακροοικονομικό επίπεδο: η συνολικά υπολογιζόμενη **κοινωνική απόδοση** των εκπαιδευτικών δαπανών.

Αποτελεί και δείκτη της παραγωγικότητας των επενδύσεων σε συγκεκριμένους τομείς της εκπαίδευσης. Μπορεί να χρησιμεύσει και για ανακατανομή των πόρων.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 15/17

Η προσέγγιση της στατιστικής συσχέτισης (correlational approach), η οποία χαρακτηρίζεται έτσι, επειδή βασίζεται στη στατιστική συσχέτιση -σε μακροοικονομικό επίπεδο- ανάμεσα στις **συνολικές δαπάνες για εκπαίδευση** ενός κράτους ως ποσοστό του ΑΕΠ και στο **επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης**, που μετράται με ορισμένους βασικούς οικονομικούς δείκτες. Υψηλές εκπαιδευτικές δαπάνες «παράγουν» ένα υψηλό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης.

Μήπως ισχύει το **αντίστροφο**; Το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης καθορίζει το υψηλό ή χαμηλό ποσοστό των δαπανών που μπορούν να διαθέσουν οι κοινωνίες για εκπαίδευση;

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 16/17

Μετά το 1960 αυξήθηκε το ποσοστό εισερχομένων σε μεταϋποχρεωτική και ανώτατη εκπαίδευση με ρυθμούς που δεν **είχαν προβλέψει** ούτε οι ασχολούμενοι με τα οικονομικά της εκπαίδευσης. Παράλληλα άρχισαν **προσπάθειες πρόγνωσης των αναγκών** σε εξειδικευμένο και εκπαιδευμένο προσωπικό, οι περισσότερες από τις οποίες αστόχησαν. Χρησίμευσαν όμως συχνά ως εργαλεία πολιτικής: επιρροή σε μάζες του πληθυσμού και προσανατολισμός τους σε συγκεκριμένες ειδικεύσεις.

Οικονομία και εκπαίδευση

Λειτουργία της μετάδοσης προσόντων 17/17

Αντίδραση στην οικονομίστικη αντιμετώπιση της εκπαίδευσης:
οι σχετικές αποφάσεις είναι κατά πρώτον **πολιτικές**.

Σύνθημα: η εκπαίδευση δικαίωμα του πολίτη.

Η ζήτηση για ανώτατη εκπαίδευση συνεχίζει να **αυξάνεται**.

Παράγονται πολύ περισσότεροι εξειδικευμένοι σε κάποιον κλάδο από ό,τι χρειάζονται με αποτέλεσμα να απασχολούνται όλο και περισσότεροι σε θέσεις που δεν σχετίζονται με τις σπουδές τους.

Δημιουργία **ακαδημαϊκού προλεταριάτου**. Δαπανηρές σπουδές που δεν μπορούν να **αξιοποιηθούν** από την οικονομία.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κωνσταντίνος Μπίκος.
«ΚΘΑ II. Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Εκπαίδευση και οικονομία-
Εκπαίδευση και οικονομική ανάπτυξη». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS293/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

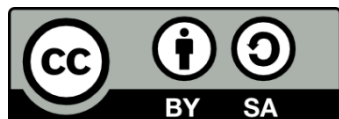
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: <Αντώνης Χατζηχρήστος>
Θεσσαλονίκη, <Εαρινό Εξάμηνο 2012-2013>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

